

حيات

نشریه هبرده ۱۰ غرندره.
ستلکی پوسته ایله ه لیرا.
(اجنبی مملکت ایچین ؛ دolar).

ایونه واعلان ایشلری ایچین استانبول بودوته
مراجعت ایدیلیر.
بازی ایشلرلر مرجی آنقره مردویدر.

اداره مرکزی :
آنقره ۱۰، استانبول جاده سندہ آنقره
معارف امینلری یاشده کی دائزه

استانبول بورسی :
استانبوله، باب عالی جاده سندہ ۱۱۹ نومرولو
دائره مخصوصه ۳۶۰۷
تلفن :

۱ نجی جلد

آنقره، ۱۰ مارت، ۱۹۲۷

صایی: ۱۵

ملکت بیلکیسی

چن سنه «سوویت جمهوریتی اتحادی» داخلنده دولاشیرکن، بر شی بالخاصه دقتی جلب ایشدى : هر جمهوریت داخلنده او جمهوریتک مادی و معنوی بوتون خصوصیتی تدقیق مقصدیله تشکیل ایدیلان تتبع جعیتلری و بونلرک تشکیلات و فعالیت طرزلری! «باکو» ده طوپلامان تورکیات قورو لتاينده علوم آقاده میسی کات عمومی پروفسور «اوولدنه بورغ» طرفدن بوجعیتلر حقنده ویریلن ایضاً حاتی دیکله دکن وبالخاصه «باکو» ده کی آذربایجان تدقیق وتتبع جعیتنک مساعیتی کورد دکن صوکرا، بو خصوصده داهه صریح بر فکر ایدیشن اولدم. «ملکت بیلکیسی» نامی آلتندہ طوپلا به جکمز هر تورلو محلی تدقیق ایچون آناطولینک مختلف مرکزلرندہ بوکی علمی هیئتler تشکیلنه بزده ایده رم : آناطولینک «تورکلر دوری» تاریخ ایچون هادتا مجھول بر ساحه در. تورکاردن اولی آناطولی حقنده اوروبا عالمی هر کون یکی یکی تدقیقات پایپورلر والا اسکی، ال مجھول دورلری یاواش یاواش تئوره چالشیورلر. حالبوکه او اسکی زمانلر نسبته چوق یافین اولان «تورک دوری»، حالبوکه بر مجھولیت پرده می آلتندہ اور تولو دور مقدہ در. بو مجھولیت پرده لری قالدیرم مقصیدیله یعنی «ملکت بیلکیسی» ایچون تشکیل ایدیله جک بر «علمی مرکز» ک استفاده ایده جکمزی تئمین ایدیبورم.

«ملکت بیلکیسی» نک ارضیاته، طبیعی جغرافیا یه عائد فسلری حقنده ناصل چالیشم

اتنوغرافی، تاریخ و آرکلوزی، فیلولوژی یه مائدماسی پروغرامنی بن شویله تصور ایدیبورم:
۱ - شعبه لرک مساعیتی ایچون مفصل رهبر و حتی نمونه نشر ایده رک، مثلاً اتنوغرافیک ولسانی ماده لرک نه کی اصول رله طوپلامه جغی، کتابه لرک ناصل ضبط اولونه جغی الا بسط بر طرزده آ کلانق؛ و بولجه هر طرفه کی مساعینک عین اصول دائره سندہ و علمی ماهیته جریاتی تأمین ایتمک.

۲ - آناطولی تورک تاریخه و جغرافیا سنه مائده موجود عرب، عجم، تورک ائلری جمع و تصنیف وطبع ایتمک.

۳ - پیزانس، کورجی، ارمنی، و سائر فرب خریستان منبلرنده آناطولی تورکلری سنه مائده معلوماتی جمع و تصنیف و ترجمه ایتمک.

۴ - عمومی اسلام تاریخ و جغرافیا لرندہ آناطولی یه مائده موادی طوپلایوب نشر ایتمک.

۵ - آناطولیده کی محکم شرعیه سجلاتی، طاپو قیوداتی، و قنامه لری جمع و تصنیف و نشر ایتمک.

۶ - آناطولی کتابه لری کال اعتا ایله طوپلامق.

۷ - علی العموم صنعت ائلرینک فو طو. غرافیالری جمع ایله او نلر حقنده معلومات طوپلامق.

آناطولینک مختلف مرکزلرندہ تشکیل ایدیله جک علی تدقیق جعیتلرینه دوشے جک وظیفه ده عمومی خطلری اعتباریه شویله تصور اولونه بیلیر:

۱ - معین اصول رله دائره سندہ اتنوغرافیک ماده لری طوپلامق. بونک بوتون تفریعاتی و اصول رله حقنده کوچوک بویوک مکمل رهبرل ترتیب اولونه بیلدر.

شعر ایچون لازم اولان شیلر ، ذاتاً هراو قویانک بیامه سی ضروری ، قلاسیق معلوماتی . اونک ایچون هراو قومنق بیلن غزل و قصیده یازابیلوردی . فقط بوقدار معین و دار بر ساحه ده دولاشق ضرور تنده بولونان بو زواللیلر نهایت شعری کله اویونه ، نکته صرف اینه به تخصیص استدیلر . غربات و ابتداله دوشیدیلر . کندیلرندن اول کلن مشهور ، غیرمشهور یوزلرجه کشیک صرف ایتدیکی تشیهله مضمون یاعق ایچون نه قادر فکر حقه باز لئی یاپیله جنی تصور ایدیله بیلر .

ظاهری چو قلغنه رغماً ای بر تصنیفه فقری ، محدودلئی کوزه چار باجق اولان بو صفت و تشیهله خرج عالم اولشده . مثلاً کوز ، کیرپیک ، غمزه کبی اک جانلی واک حرکتی اعضا فارشیسته کنه اولان غدرندن اولدیریجی آلتله تو صیف ایدیله بیلر : تیغ ، سیف ، شمشیر ، خنجر ، تیر ، کان ، ناوک ، پیکان ، نیزه ، سهم ، حربه ، حشت ، سوزن ، سیخ ، نیشر . و صوکرا بونارله یاپلان ترکیلر : خنجر کداز ، تیغ زن ، تیر انداز ، کان کش ، کان دار ، ناوک انداز ، ناوک افکن ، پیکان زهر آلدود ، نیزه باز ، تیغ باز ، خونین ، خونی ، خونخوار ، خونریز ، خون آشام . الخ .

و نه مثلاً آز چوق فرقلهه یاناغی افاده ایدن (رخ ، رخار ، عارض ، عذار ، خد) حقنده بر (کل) صفتندن : کلزار ، کلستان ، کلشن ، کلبن ، کلبرک ، ورق کل ، کلرنک ، کلکون ، کلام ، کلفشان ، کل بادام ، کل نار ، کل نارکون ، کل ناری ، کل منتش ، کلدسته ؛ (لله) دن : لاله زار ، لاله فام ، لاله کرون ، لالهستان ، برک لاله ، لالهورک ، ورق لاله ، لاله نعمان ، لاله خطابی ، لاله پوش کی ترکیلر یاپیلر .

بوکون اسکی شاعر لرک بک موفق اولانلرندن ماعداستنی اوقویامادینز ، او قورکن صبر مرک طاشدیغی دویامن بوندن ایلری کلیور . کلبویک شاعر لرمند اسلامی آنچق تذکره صحیفه لرنده قالان یوزلرجه ، اوقادار جق بر مظہریتده ایرمه میش اولان بیکار جه شاعرک هپسی بوناری قوللاندی . اون بشنجی عصر ک ایلک نصفنده یاشمش اولان ، احمد پاشانک معاصر و قوتلی رقیبی (نظمی) :

هلال ابروکه بکزردی اکر اوله کونش یوزل کونش رویکه بکزردی اکر اوله هلال ابرو دیدیکی کبی اوندن ایکی یوز سنه قادر صوکرا کلن (عقلی - وفاتی ۱۶۸۷) :

او عاشق کیم شب عجر کده ابروکی خیال ایلر دمادم سینه یه ناخن اورر شکل هلال ایلر دیبور و معاصری (فامی - وفاتی ۱۶۹۳) ده : کورنل ابروانک ناظر اولنلر مه عبده دیبوردی . بواج شاعرک (هلال - ابرو) دن چیقاردلری مضمون راست کله واوفاق بر نونه در . هر هانکی بر دیوانک بر صحیفه سی آچله یوزلرجه مثال بولونه بیلر .

اصلی تحقیته میدان ویرمیه جک قادر لاقدی یه اسناند ایقی بونک باشیجه سبلرندن بریدر .

بو ، آرزو ایندیکم کتاب اویامقله بر ابر صرافی بر ازدی . موضوعه کچه دن اول اویزونده کوردیکم دیکر بر قیدن بحث ایقک ایستم . کتاب ، بر آرالق ، ۱۶۲۴ (۱۰۴۴) ده ایکتیجی دفعه اوله رق ، طرفوی قاضیانه بولونورکن ، نوعی زاده عطا یینک الله کچمش . بوندن صوکرا تصاحب ایدن برایک کشیک داهه مهری وار . اک صوکراده کتبخانه ده او صیراده بولان ذالک ویردیکی معلوماته نظرآ ، ولد جلی اندیشک کتبخانه به ویردکلری کتابلر آراسنده ظهور ایش .

مؤلف ، کتابک باشلانگجنده ؛ ادرنه ده بازیزد مدرسه سی مدرسی ایکن بوش و قتلری دولدیرمک ایچون (ابس العثاق) اسلوبنده بر اثر یازمق هویی کوکلنده دوغدیغی ، اکسیک اولدیریغی کوردیکی (ابس العثاق) دی تاملامق ایچون « هوسانمه » اسنی ویردیکی بو اثری ۱۴۸۶ (۱۹۱) تاریخلرندن یازدیغی سویلیور .

کتابک تعلم ایتدیکی هنر بو : کوزلری واونرک کوزل عاضالریجی تو صیف ایچون ، شعره نه کی تشیهله یاپیله بیلور ، هانکی صفتار قوللانلری و بولالکله هانکی مضمونلره انتقال ایدیله بیلر . بونارک عربجه و عجم عباره لری قید ایتدکدن صوکرا صیرا ایله بر کوزلک صاچی ، آلتی ، قولانی ، قاشی ، کوزی ، کیرپیکلری ، غمزه سی ، یاناغی ، بروني ، خط و خالی ، دوداغی ، آغزی ، دیشلری ، دیل ، چکسی و جکه آلتی ، کردانی ، بر و بستانی ، قولی ، آلی و بازویی ، پارمانی ، طیرناغی ، بوبی ، بلی ، بدن و اندامی حقنده قولانلی یاپیله جک کله لری یازیلور .

کتاب اولا حسن ایله عشق حقنده کی عرب و عجم عباره لری قید ایتدکدن صوکرا صیرا ایله بر کوزلک صاچی ، آلتی ، قولانی ، قاشی ، کوزی ، کیرپیکلری ، غمزه سی ، یاناغی ، بروني ، خط و خالی ، دوداغی ، آغزی ، دیشلری ، دیل ، چکسی و جکه آلتی ، کردانی ، بر و بستانی ، قولی ، آلی و بازویی ، پارمانی ، طیرناغی ، بوبی ، بلی ، بدن و اندامی حقنده قولانلی یاپیله جک کله لری یازیلور .

بویله لکله ، دیوان ادیباًزده ترم ایدیلکن کوزل و کوزلک عصر لرجه دیکشمیں مضمون منعلری بر کل حالتده ، بر دستور ادویه کی امزرده بولونیور .

اسکلرده شعر ، عروض و قافیه علمی او کرند کدن صوکرا کندیلرندن اول کلن استادلرک اولرلری از بر له مک ، صوکرا بو اولردن چیقاریله جق کله لرله بک مضمونلر یاپیله بیلک قابلیتیدی .

ایران ادیسائی تأثیری آلتنده انتکاف ایدن اسلامی تورک ادیباتنک ویردیکی ایلک نونه لردن باشلایر رق ، تنظیماندن صوکرا بیله پس زنده یاشایان شاعر لرک اولرلریه قادر کوزل عینی لغتلرله مدد ایلدی ، عینی لغتلرک دوغوردی مضمونلره آ کلاتیلدی .

اسکی ادبیاتده کوزل و کوزلک

آنقره ده عمومی کتبخانه فهرستنی قاریشدر رکن ، ۱ نومروده ، جعفر جلی نک « هوسانمه » استنده کی ازینک موجود اولدیریغی کوردم ، کتابی ایستدم . ایلک صحیفه سنده قورشون قلمه و تعلیق بر خطله (لطفه جلی) یاپیله بونک آراسنده آجنجه جعفر جلی نک بواسمه کی ازیله بونک آراسنده هیچ بر مناسبت بولامادم . چونکه تورکه و منظوم اولان جعفر جلی نک ازینه مقابل بو کتاب عجمجه و قساً متور ایدی . اثرک کتبخانه مال ایدیله دن اولکی صاحبلرندن بری اسم التباسی دولا بیله جعفر جلی ب خاطر لامش و قورشون قلمی ایله اسنی یازه رق ، بو یاکلشلک کتبخانه قید و فهرستنده دوامته سبب اولن . بو اوفاق حادنه کتبخانه لرمنده هان هر زمان جربان ایدن بوکی یاکلشلرلردن بریدی . ایته نم ال یازیسی کتاب ، یخویه حقوق ایته ستر ایچون کف ایدیله میش بر قطمه کیدی . قیدلرک راست کله ، کتابک اوته سنه برسته باقیله رق ایسیلش سلطھی بر قکره ، یاخود بوقاریده کی حادنه ده اولدیرینی کی ، اسنک چوق شهرتی بر خاطره اویاندیر ماسنده ۲ - ینه معین اصول و تعلیمات داڑه سنده کتابه لری و مزار طاشلرندن کی یازیلری ضبط و مثبت ایلک .

۳ - محکم سجالاتی ، طاپو قیدلری ، و قفناهه لری طوبلا مق .

کوزولیورکه بو محلی هیئتکلک باشیجه فعالیتلری اتسوغر افیا ساحه سنده اولا جقدر . شیمدی به قدر آناظولی اتسوغر افایسی حقنده هان هیچ برشی پاپلما دیغی ایچون ، معین علمی اصولر داڑه سنده اجرا ایدیله جک مساعی نتیجه سنده پک قیمتی مائزه الده ایدیله بیله جکی پک طبیعیدر . علمی مرکزله شعبه لر آراسنده صیق و صعیمی بر تشریک مساعی و « اصولی جایشمه » سایه سنده مملکت مزی یاواش یاواش اوکره نمک قابل اولا جقدر . علاقه دار مر جعل طرفدن اهمیتہ تلق اویوندیغی تقدیرده مملکت ده آز چوق موجود بونون علم مؤسسه لرینک ده اشتراك مساعی سیله ، بولله بر تشکیلاتک اساسنی قورمق اوقدرمشک و کلقلی برایش دکلدر صایرم . کورسیلی زاده محمد فوار

— ارضروم و سیطی شاعر لرندن —

بایبوردی ذهنی

واردم که بوردنند آیاق کوتورمنش
یاورو کیتمش ایصرز قالمش او تاغی
جامار شکت اولش ، میلر دوکولش
ساقیلر مجلدن چکمش آیاغی
پارچه سیله باشلایان قوشمه سنی ابداع ایتشدر .
ینه بو حاده بیه تعلق ایغک او زره بایبورد - ارضروم
خلق آراسنده تمام معنایله داستان اولان بردسان
وجوده کتیرمشدر . دستانک ایلک پارچه لری
شو طرزدددر :

ارضروم کفاره بیعت ایدنجه
فغانه با غلاندی بایبورد دیاری
کلی خاره قالدی بلبلی زاره
صولدی منکه سی کلبرک باری
لاله سنک با عری مجرله داغلی
چوق یازیلر کورمنش قارالی آغلی
غنجنه نک درت یانی خار ایله با غلی
بوکولش سروینک قد نکاری
وطن وملکت دوینغولرینک جوشوب طاشدینی
کوسترن بودسان مقمه می؛ استیلا حاده سنی تاریخاً
ایضاح و تشور ایده جک بر پیو قصیلاقی حاویدر .
شاعر حیاتنک صوکیسالری طربزونه کچیرمشدر .
طرربزونه (حاجی پیر اندی مدرسه سی) نه قارشی
بسه یک مر بوطیت ، طربزونه خصوصی واجتاعی
حیاتنے قارشی کوستردیکی علاقاطربزونک محل تاریخند
تدقیقه شایاندر . (خسی) بی چوق سودیکنی :
بو شهرک نه عجب مرغوبیدر نور بمن خسی
دوای مبتلای درد سرزانویه فر خسی
ینی ایله دوام ایدن مدحه سدن آکلابورز !
آرق شاعرک حیاتنک صوک بیلاریدر . عینی
زمانده حقیقته قلبی بر باع ایله با غلاندینی بایبورد
صاووشمی ایسته بور ، بوله چیقیور ، فقط بوله
(اولاده - خولا صا) قریب سدن جان ویریور .
ئولدیکی تاریخ قطی اولدرق معین دکله ده ائرلرندن
استدلا لا تقریجی اولدرق ۱۲۷۵ کوستریله بیلر .

* * *

بایبوردی ذهنی ، او زرنده تدقیق و تحلیله ده کر
قیمتی و کزیده بر شاعردر . بزجه معلوم اولان
ائری ایکیدر : ۱) دیوان ذهنی ۲) سرکذشتname
ذهنی . اولکیسی ، شاعرک عروض پارچه لری احتوا
ایدیور . بیک ایکی یوز طقسان تاریخلرنده او غلی
احد روای طرفندن طبع ایدلشدیر . ایکنیسی
غیر مطبوعدر . یازمه نسخه لری اندردر . هرایکی
آترک مختلف با قیمدادن اهمیتی وارد . اولا عروض
شعر لری اعتباریه ذهنی ، فلایسیک ادبیاتک مهم
بر عضویدر . نفعینک هشتریسی دیعک اولان ذهنی دن
لاعلی التعین آلدیقمن شو غزله باقکز :
دلدن سلامی یاره دی دیدم دیعش حبا
عرض صرامی یاره دی دیدم دیعش حبا
چوقدن مشام جائزه کلیدی یچون
زلف پیامی یاره دی دیدم دیعش حبا
بکلر یولنده ذهنی غمختواری ترک ایدوب
حال صبح و شامی یاره دی دیدم دیعش حبا

— کمال احمده —
عمانی ادبیاتی تاریخنک صوک مر - لمی دیعک
اولان اون طقوز نجی عصر ، أدبی جریانلرک جوق
زنکین و جشیدلی اولدینی بردو در . اولا سلچوقیلردن
اعتباراً أدبی حیاتزده کورونی بر ایکیلک وارد :
فلایسیک سرای ادبیاتی ، ابتدائی خلق ادبیات .
اون طقوز نجی عصرده بویکیلک زواله بوز طوپیور .
ندیعک آجدینی شرق چیغیری ، عاکف پاشانک
مجه و زنیله یازدینی مرثیه و دستانک تائیری ، ادھم
پرتو پاشانک قوشمه سی .... الخ ادبیات تاریخنک
بو واقعه سه عائد باشیجه مثاللردر . ایشته بایبوردی
ذهنی بیده بو قادر و داخلنده کورو بورز .
فی الحقيقة ذهنی ، اون طقوز نجی عصرک ایلک
نصفه بینیشم برشاعر اولوب هم فلایسیک ادبیاتک
استطاله سه یاردم ایش ، هم ده خلق ادبیاته کزیده
پارچه لر بر اقصد . خصوصی حیاتی حفنه هنوز
بر همت اذک تدقیق وجوده کتیرمدیکی ذهنی تقریباً
۱۲۰۰-۱۲۱۰ تاریخلری آراسنده بایبوردده دوغور ،
ایلک تحصیلی بایبورده ، تالی و عالی تحصیلی کاه
ارضروم ، کاه طربزون مدرسه لرنده آلمقدن صوکرا
استانبوله کلیور ، وزرا یه انتساب ایدیور . غیر مطبوع
اولوب ارضروم حوالی سدن علاقه دار بعض ذواته
موجود اولدینی کوردیکم (سرکذشتname) سدن
حیاتنی شویله حکاییه باشلام مقدمه ده :

بر زمان کاپ دیوان اولدم
کمی کریان کمی خندان اولدم
بر زمان کاتب مکتبی ایدم
وزرانک همه مطلوبی ایدم

بو باشلانفجعدن و دوامندن چیقاریلان معلومانه
کوره ذهنی ، استانبولدن برداخیه مأموری آله رق
خوبیه کلش ، اوراده مأمور آرقداشلریه کچنمه .
دیکنندن عزل ایدلش ، بر آرالق ارضروم و کلش ،
هر بردہ اداره سز و کندی اخلاقی عمدہ لریه نظراً
اویغونسز کوردیکی حکومت آداملریه قارشی یحوك
و مراحتک ایکنیه لری باطیرمشدر . ارضروم دن تکرار
استانبوله کلیور . بوده و عکر اولشدیر . عکا حریمه
اشتراك ایدیور ، حریمک نیجه سدن صوکرا اذن
آلرق قدس اوغرابور ، جه کیدیور ، عودتده مصره
اوغرابور ، استانبوله دونیور ، مأموریت آله رق
قره آگاجه کیدیور . بوتون بوقعه لر ۱۲۶۰-۱۲۴۰
تاریخلری آراسنده جریان ایگکده در . یالکز آراده
بر عینی ۱۲۴۴ روس استیلاستدن قورتولان علکتی
زیارت ایش :

نفعینک :
مزکنلر کله سیر ایدن اول ابرو ای دیر
بردن بودکلو تیر نجه در کان اولور

دینه سدن بوز سنه صوکراما جد اسمنده برشاعر :
تیر مژه که سینه من آماج اولسن
جان ایستیه سینه دن اخراج اولسن
دیبور .

شعری کله دن و کله او بوزندن مرکب تلقی ایدنلر
ایچون بو حال طبیعی بر نتیجه ایدی . بویوک شاعر لر
آنچق کندی قدرت و صمیمیتاری ایله ، عینی کله لری
قوللاندقلری حالده ، ادارلریه کندیلری ایتزا دن
قورتاری بیور لردی .

احمد پاشانک :
خدنک غمزه که پیوسته ای کان ابرو
جکرده صاقله لیم بوکه یادکار کدر
دینه (خدنک - غمزه) تصویری قوللانا سدن
سوکرا فضولی :

نمریه رنک لاه نه دندر دیدم دیدی
غمزه ک خدنک دوکدیکی فانکدر ر سنک
دیبور ، حلیمکرای ده درین بر اسق آکلاهق
ایچون :

غمزه ک خدنک دوشمدی بر کره یانه
رسمی چیزیور .
مع مافیه بویوک شاعر لرک دیوانلرنده بویولده ک
غرات ، ابتدال پک نادر بولونماز . عصرینک استاد لرندن
صایلان ثابت (چاه - زنخان) ، (مسک - خال) ،
(زلف - چنکال) صفت و تشیه لری شویله بر بینده
طوبیابور .

دوشمه چاه زنخانه او مسکین خاللر
ایلزدی جستجو زلفک صالحوب چنکاللر

* * *

بو عمومی مثاللر نهایی کلز درجه ده او زوندر .
عینی کله بی قوللاندی نی حالده ، سویله جک سوزی
اولان شاعر مقصیدی آکلاهیور . فقط سویله جک
بر شیئی او لایوب ده ، یالکز قورو کله لردن بر مضمون
چیقاره ق ایسته نیزه لر ، کندیستن اول کلنلردن
بو صورتله آیری لایلیمک غیرتی صرف ایدنلر ایچون
شعر آنچق بر دماغ وجایزق ایشی اولشدی .
ایشته عصر لرجه ، شعر مزک بویوک برساحه سی
تشکیل ایدن عشق و کوزل ناصیل تصویر ایدلی ،
نله ره بکنده تیلی ، بولغتلری ، تشیه لری کوسترمک
ایچون (هوس نامه) ده ک بخلی نقل ایغک ایستیورم .
و بونلری ، مکن او لدینی قادر ، ادبیاتزده کی مثاللریه
کوسترمک دیکر بر مقالیه بر اقیورم .

مصطفی هرادر

